

giver i den sammenhæng et glimrende indblik i det religiøse miljø, som både den koranske Jesus og det muslimske evangelium havde baggrund i. Den koranske Jesus levede ikke som et fremmedgjort, dødt levn fra fortiden, der efterfølgende videregives til en senere tid som simultan med dennes oplevelsesvirkelighed. Den Jesus man præsenteres for i det muslimske evangelium, bør snarere ses som en funktion af åndelig bevaring og overlevering, der bragte sin skjulte historie med sig i en *post*-koransk fortælling om Jesus.

Noget af det, som fik stor betydning og som klart belyser dette punkt, er ifl. Khalidi den nærorientalske religiøse kontekst, som må have været forudsat som fælles viden mellem Koranen på den ene side og visse af Det Gamle og Det Nye Testaments skrifter, kanoniske og apokryfe, på den anden. Den første af alle hermeneutiske betingelser bliver således ifl. Khalidi, at den Jesus man har at gøre med i Koranen, i virkeligheden udspringer af den "ortodokse og kanoniske og den uortodokse og apokryfe kristne tradition" (side 29). Samtidig understreger Khalidi – ikke mindst ud fra den Jesus, som præsenteres i fortællinger om fromhed, askese og i den religiøse litteraturgenre *Qisas al-Anbiyâ'*, - at Jesus' profetiske "stemme" i Koranen også udgjorde et uundværligt element i det muslimske evangelium; et element, der i høj grad var med til at bestemme dets litterære opbygning og teologiske karakter. Det er stort set dette, Khalidi minutiøst uddyber i resten af den lange, solide og formidlene introduktion til Jesu ord og fortællinger i islamisk litteratur.

Tarif Khalidis opgave har været at forbinde et fragmenteret kildemateriale i et større, ikke-kanoniseret repertoire (skønlitterære *adab*-tekster, sufitekster, visdomslitteratur og profet- og helgenbiografer), og dette er lykkedes i overordentlig høj grad, og endog på en så

læservenlig måde, at bogen kan fange den, som kun har et flygtigt kendskab til den islamiske tradition. Samtidig har Khalidi taget et af de første skridt til at udvikle islamforskningen i litterærvidenskabelig retning; for mig at se vil denne bog derfor nok få sin hovedbetydning i, at det i det videre arbejde med en rekonstruktion af den muslimske Jesus-skikkelse ud fra litterærvidenskabelige udgangspunkter bliver denne bog, man kommer til at tage udgangspunkt i og forholde sig til. Værket lægger i hvert fald stærkt op til videre arbejde med de enkelte fortællingers virkningshistoriske placering, både i det muslimske evangelium og i den inter-religiøse polemik.

Af Saer el-Jaichi Cand.mag. i Islamiske Studier
Speciale i moderne kritisk arabisk-islamisk
tænkning

Lasse Koefoed & Kirsten Simonsen: "Den fremmede", byen og nationen – om livet som etnisk minoritet.

Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag 2009, 265 sider.

"Hvad er etniske minoriteters erfaringer og muligheder for at føle sig 'hjemme' i forskellige socio-rumlige formationer? Hvordan konstruerer de deres by og deres nation i praksis og fortælling?", er de forbundne spørgsmål kultur-geograferne Lasse Koefoed og Kirsten Simonsen i bogen søger at åbne for besvarelser af (s.10). Dermed skriver de sig ind i problemstillinger, som er klassiske i udforskningen af (etniske) minoriteter, minorisering og relationen mellem minoriteter og majoriteter. Men bogen skiller sig samtidig ud. For det første gennem en forpligtethed på teoretiseringen af problemstilling og tilnærmelse til besvarelsen af spørgsmålene; og for det andet gennem den geografiske/rumlige

vinkling af teori og analyse. Fremanalyseringen af erfaringer, muligheder og konstruktioner tager afsæt i kvalitative og delvist livshistoriske interview med 22 københavnere af pakistansk herkomst; 17 af interviewpersonerne er født og/eller opvokset i Danmark.

'Den fremmede' i titlen er ikke en realistisk benævnelse af de mennesker, hvis erfaringer og muligheder står centralt i bogen, men derimod, som citationstegnene antyder, en *figur*, hvis indkredsning åbner bogens teoretiske afsøgning. Grundfiguren begrebsliggøres relationelt – med afsæt i Simmels klassiske formuleringer – som en specifik form for interaktion, der danner rammen om en rumlig ambivalens mellem nærhed og distance. Herfra forfølges den ganske forskellige konfigurering af 'den fremmede' i litteraturen om hhv. nationalstater og byer. Hvor nationalstatens fremmede produceres i in- og eksklusionsprocesser som eksterne og interne grænsefigurer, er byens fremmede paradigmatisk for urbant liv overhovedet. Møderne mellem byens fremmede er flertydige og danner afsæt for såvel grænsesætning som frigørelse, og for fascination såvel som indifferens. Den fremmede bestemmes således som en multidimensional figur, og denne bestemmelse kombineres med et kulturgeografisk fokus på (socio)rumlige skalaer. Forfatterne foreslår, at fremmedhed ikke er et spørgsmål om simple grænsedragninger mellem os og dem, som ofte bliver konklusionen, når det forskningsmæssige afsæt er den nationale skala. Derimod er der tale om en konstruktion på tværs af rumlige skalaer, der spænder fra kroppen, lokalområdet og byen til nationalstaten og det globale. Dette teoretiske greb er i al sin elegante enkelhed en forfriskende åbning mod nye horisonter, eftersom hovedparten af minoritetsforskningen i Danmark har bevæget sig i *enten* den ene *eller* den anden skala og nok mest i den

nationale. Måske er det også derfor, at den del af bogens analyser, som beskæftiger sig med den nationale skala på mange måder virker velkendte, mens for eksempel kapitlet om *Københavnertællinger* (kapitel 5) skaber nye horisonter gennem forfatterens fortolkning af interviewpersonernes indholdsmæssigt forskellige, men uforbeholdne og stemningsladede kærligheds-erklæringer til byen – en by, de vel at mærke opfatter som (også) deres. Disse følelser af at høre hjemme sættes samtidig i relief af, at det også er i byens rum, at eksklusioner og andetgørelser, som fx relaterer til den nationale skala, erfares.

Sammen med udviklingen af begrebet om *banal orientalisme* – analogt med Michael Billigs banale nationalisme – udgør betragtningerne omkring figuren den fremmede i forskellige rumlige skalaer de teoretiske spor, der udlægges omkring *mulighederne* for at føle sig hjemme. Spørgsmålet om *erfaring* afsøges teoretisk gennem et fænomenologisk udgangspunkt i praksis og i kroppen, hvor den klassiske fænomenologiske (Merleau-Ponty) tendens til universalisme bøjes gennem feministisk og postkolonial teoridannelse omkring magtrelationer og forskelsproduktion. Den sociale krop vender sig således ikke ud imod en udifferentieret verden af andre kroppe, men derimod mod en socialt og kulturelt differentieret kropslighed. Nogle kroppe genkendes – og blokeres – på denne måde som fremmede. Denne teoretiske afsøgning er både nuanceret og teoretisk interessant, men der rejser sig for mig et spørgsmål om, hvordan de ontologiske betragtninger udfoldes i eller kommer til at guide analyserne. Dette sidste hænger sammen med interviewenes reflektive karakter, som kan aflæses af de forholdsvis fyldige uddrag, som bærer fremstillingen af analysen. Forfatterne diskuterer (i det metodologiske appendiks), om interview og narrative analyseformer er velegnede

til at opfange kropslig praksis og levede følelser, og anfører her, at uanset hvilke metodologier vi måtte anvende, så kan vi aldrig nå praksis og levede følelser i en ikke medieret form. Det kan jeg kun tilslutte mig, men spørgsmålet bliver, hvordan den fænomenologiske praksisontologi gør en forskel – andet end i fokus på krop og følelser – når mediering eller repræsentationer er et grundvilkår i forskernes, men vel også i interviewpersonernes, erkendelse af verden?

Bogen rejser en række interessante teoretiske, analytiske og empiriske spørgsmål og tilbyder perspektiver på disse; ganske mange flere end der har været plads til at trække frem i denne anmeldelse. Så: læs bogen, som hermed får en anbefaling med på vejen.

Af Kirsten Hvenegård-Lassen, ph.d., lektor
Kultur- og Sprogødestudier, Institut for Kultur
og Identitet, Roskilde Universitet.

**Marco Goli & Shahamak Rezaei: *House of War: Islamic Radicalisation in Denmark*.
Center for Studies of Islamism and
Radicalisation (CIR), Århus Universitet.
Januar 2010, 153 sider. Kan downloades gratis
fra [http://www.ps.au.dk/forskning/instituttets-
forskningscentre/cir](http://www.ps.au.dk/forskning/instituttets-forskningscentre/cir)**

Hvad skaber en terrorist? Spørgsmålet har nok ikke mindst været latent efter terrorhandlingerne i USA 11. september 2001, hvor et antal veluddannede mænd med års erfaringer i vestlige lande var blandt dem, som udførte attentaterne. Hvad var det, som gik galt, syntes spørgsmålet efterfølgende og forsæt at være, fx når man ser en storsmilende Ziad Jarrah på billeder og videoer (manden, der førte United Airline 93 på den tragiske dag), og læser historien om en god og sikker opvækst, en god uddannelse og endog en

kæreste. For noget slog da klik på et tidspunkt – men hvordan og hvorfor bliver mænd (og kvinder) som Jarrah så radikaliserede, at de begår handlinger af både så bestialsk og meningsløs art, som 9/11 var udtryk for?

Marco Golis og Shahamak Resaeis rapport kan først og fremmest læses som forsøg på at forstå præmisserne for radikalisering, hvad enten denne er voldelig eller ej. I modsætning til andre studier, herunder internationale, er rapporten et forsøg på bygge en sådan forståelse på et kvantitativt grundlag. Her er der ikke tale om at grave sig ned i radikaliserede enkeltpersoners livshistorie, men om at opstille og afprøve nogle variable, som forfatterne anser for muligt afgørende for radikaliseringsprocesser. Målet er at præsentere et gennemgribende sociologisk studie af fænomenet islamisk radikalisering, som hverken er direkte relateret til religionsstudier eller terrorisme, ej heller er politisk motiveret (s. 15).

Rapporten bygger på et ganske omfattende datamateriale. 1113 personer med baggrund i lande med muslimsk majoritet, og alle mellem 15 og 30 år, blev telefoninterviewet, og ført igennem et spørgeskema med 108 spørgsmål. Svarpopulationen indeholdt også en gruppe af danske konvertitter. Derudover blev der udført kvalitative interview med 40 respondenter, herunder imamer, eksperter, socialarbejdere, politi og unge muslimer.

Rapportens forfattere er tydeligt bevidste om, at de bevæger sig ud i et minefelt. Følelserne og holdningerne til idealtypen ”den radikaliserede muslim” er mange, og forfatterne prøver da også at underbygge og forklare forskelligheder mellem grupper af muslimer. Hvis man er islamist, er man fx ikke per se radikaliseret. Gruppen af radikaliserede muslimer konstrueres omkring en række af spørgsmål, som forskerne forventer, at denne specifikke gruppe vil kunne svare bekræftende på, eller hvor svaret afdækker